

prof. ASP dr hab. Piotr Jędrzejewski
Wydział Architektury Wnętrz i Wzornictwa
Akademia Sztuk Pięknych
im. Eugeniusza Gepperta
we Wrocławiu
50-156 Wrocław, pl. Polski 3/4
Adres e-mail: pje@asp.wroc.pl

Recenzja

rozprawy doktorskiej oraz dorobku artystycznego
mgr Bartłomieja Jana Pawlaka
sporządzona w związku z przewodem doktorskim
wszczętym w dziedzinie sztuk plastycznych,
w dyscyplinie artystycznej: sztuki projektowe,
przez Radę Wydziału Architektury i Wzornictwa
Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu

grudzień 2020, Wrocław

W dniu 19 stycznia 2017 r. Pan mgr Bartłomiej Pawlak złożył do Dziekana Wydziału Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu wniosek o otwarcie przewodu doktorskiego w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie sztuki projektowe. Brzmienie tematu rozprawy doktorskiej zostało określone następująco: „Ekspozycja Produktu – Produkt do Ekspozycji”.

23. stycznia 2017 r. Rada Wydziału wszczęła przewód doktorski. Jako promotor został wyznaczony dr hab. Dariusz Kuźma, a jako promotor pomocniczy dr Łukasz Stawarski.

Przedmiotem niniejszej recenzji jest rozprawa doktorska oraz dorobek twórczy mgr Bartłomieja Pawlaka. Pracę doktorską stanowi projekt oraz realizacja dzieła, opisanego w załączonym albumie. Przedstawiona do recenzji dokumentacja obejmuje ponadto obszerne portfolio zawierające projekty i realizacje powstałe po wszczęciu doktoratu oraz nieco mniej obszerne zawierające prace powstałe od 2008 roku, czyli praktycznie od momentu rozpoczęcia przez doktoranta studiów na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu. Tom ten dzieli się na trzy części, pierwszą opisującą projekty wykonane samodzielnie, drugą wykonane dla Kaniewski Design oraz trzecią przedstawiającą realizacje zaprojektowane wspólnie z Łukaszem Stawarskim. Otrzymana przeze mnie dokumentacja zawiera także CV oraz inne niezbędne oświadczenia. Wszystkie dokumenty zostały także dołączone w wersji elektronicznej.

Pan Bartłomiej Pawlak jest absolwentem Liceum Sztuk Plastycznych w Nałęczowie, które ukończył w 2008r. Następnie studiował na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu na kierunku Wzornictwo, na którym ukończył zarówno studia licencjackie jak i magisterskie. Dyplom magisterski otrzymał w 2014 roku.

Zawodowo, Pan Bartłomiej Pawlak także jest związany z Uniwersytetem Artystycznym w Poznaniu. Od momentu ukończenia studiów jest asystentem w Pracowni Projektowania Produktu I, prowadzonej przez prof. Tomasza Matuszewskiego. Także od ukończenia studiów prowadzi, wspólnie z dr Łukaszem Stawarskim, studio projektowe Pawlak & Stawarski, w którym to zrealizował większość zamieszczonych w dokumentacji projektów.

W 2019 roku doktorant został odznaczony odznaką honorową Zasłużony dla Kultury Polski, przyznawaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W 2020 roku studio Pawlak & Stawarski znalazło się na liście najlepiej zapowiadających się biur projektowych młodego pokolenia na brytyjskim portalu Dezeen.

Współprojektowane przez Pana Bartłomieja Pawlaka produkty otrzymały mnóstwo prestiżowych nagród i wyróżnień; Dobry Wzór (dwukrotnie), Dobry Design (dwukrotnie), Rewarding Creativity, Must Have (czterokrotnie) Top Design Award, IF Design Award (dwukrotnie), Good Design, oraz German Design Award (trzykrotnie).

Dorobek projektowy.

Jak wspominałem, projekty zostały przedstawione w dwóch tomach. Prace te są datowane od 2008 roku, czyli od momentu rozpoczęcia przez doktoranta studiów licencjackich. Są to głównie projekty konkursowe oraz projekty logotypów i drobnych produktów. Trzeba przyznać, że przedstawione prace cechuje już odpowiedni poziom i stanowią one zapowiedź dalszego rozwoju. W latach 2011 – 2014, czyli nadal w okresie studiów, Pan Bartłomiej Pawlak pracował dla studio Kaniewski Design. W tej części portfolio można znaleźć projekty z bardzo różnych zakresów. Są to zarówno produkty, jak i logotypy oraz wnętrza i stoiska targowe. Firmowane przez renomowaną markę realizacje także cechuje odpowiedni, wysoki poziom.

Ostatnie sześć lat to współpraca duetu Pawlak & Stawarski. Tutaj zakres tematyczny jest już ściśle określony. Projekty dotyczą przede wszystkim mebli i wyposażenia wnętrz, w tym oświetlenia oraz ekspozycji targowych.

Udział doktoranta w projektach powstałych w ramach powyższej współpracy jest niezmiennie określany jako 50 %. W załączonym do dokumentacji wykazie należałoby więc określać udział dr Łukasza Stawarskiego raczej mianem współautorstwa niż współpracy.

Panowie pracują dla renomowanych producentów. Są to między innymi firmy; Fameg, Meble Vox, Envy Lighting, Marmite oraz Noti, a także Zakłady Ceramiczne Bolesławiec.

W zasadzie oceny wielu przedstawionych w portfolio projektów dokonało już jury wszystkich prestiżowych konkursów, w których produkty i stoiska targowe brały udział i w których zostały docenione nagrodami. Także moim skromnym zdaniem takie produkty jak stolik Loop, czy kolekcja umywalek Cadence niezaprzeczalnie na otrzymane nagrody zasługują.

Z przyjemnością i uznaniem patrzę też na zdecydowaną większość zaprezentowanych przez doktoranta wdrożeń. Produkty zaprojektowane z pomysłem, wpisujące we współczesne zapotrzebowania rynkowe i zrealizowane z dbałością o technologię i detale. Nie bez przyczyny Panowie Pawlak i Stawarski zostali zauważeni przez portal Dezeen.

Jeden jedyny produkt, co do którego nie nabrałem przekonania to rodzina lamp Spring. Jest dla mnie oczywiście jasne, że firma Fameg chciała poszerzyć asortyment produktów, w którym mogłaby wykorzystać posiadaną technologię. W produktach meblowych gięte drewno doskonale sprawdza się konstrukcyjnie, jednocześnie umożliwiając swobodne kształtowanie formy pozostawiając wizualne wrażenie lekkości. W przypadku lampy Spring gięte drewno zapewnia jedynie walory wizualne, a użyta technologia przestaje mieć równe uzasadnienie co w przypadku mebli. Zabrakło tutaj „szczeroci” formalnej i materiałowej, o której autor wspomina opisując zaprojektowany przez siebie system wystawienniczy.

Na koniec omówienia dorobku projektowego doktoranta chciałbym podkreślić wysoki poziom edytorski przedstawionej dokumentacji oraz jakość użytego w niej materiału zdjęciowego.

Procedura doktorska, co prawda, nie wymaga zamieszczania dokumentacji dorobku dydaktycznego, ale spodziewam się, że doktorant miał już okazję poprowadzić samodzielnie jakieś zadania projektowe ze studentami i bardzo byłbym ciekaw ich efektów. Przedstawione do recenzji tomy nie zawierają niestety takich materiałów.

Rozprawa doktorska.

Temat rozprawy doktorskiej, zatwierdzony przez Radę Wydziału Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu, brzmi: „Ekspozycja Produktu – Produkt do Ekspozycji”.

Zanim autor rozpoczął omawianie założeń i szczegółów swojego projektu, zadbał o nakreślenie szerszego tła, w którym został on osadzony. Przymierzając się do rozważań na temat roli samej ekspozycji w postrzeganiu artefaktów, zastanawia się nad zagadnieniem kontekstu w jakim są one prezentowane. Pisze, że to jak istotny jest przestrzenny kontekst dzieła artyści zrozumieli w latach 70 XX w. Nawet nie przeprowadzając głębszej analizy trudno się zgodzić z tym, że kwestie te nie były wcześniej brane pod uwagę. Pierwszy przykład, który mi się nasunął jako antyteza to cytata z wypowiedzi Katarzyny Kobro z 1929 roku. „Rzeźba stanowi część przestrzeni w jakiej się znajduje. Dlatego nie powinna być od niej odłączona. Rzeźba wchodzi w przestrzeń, a przestrzeń w nią”. 1)

W dalszej kolejności autor przytacza definicję wystawiennictwa i omawia jego rozwój posługując się znanymi przykładami, takimi jak Pałac Kryształowy Paxtona, Wieża Eiffla czy pawilon wystawienniczy Miesa van der Rohe.

Następnie doktorant skupia się na przybliżeniu specyfiki imprez targowych. Tutaj oczywiście trudno by było pominąć chyba najważniejszą cykliczną imprezę targową, czyli Expo. Z niecierpliwością oczekujemy pierwszego Expo w Polsce, które jest zaplanowane na 2024 rok.

Projektując meble dla polskich producentów Pan Bartłomiej Pawlak także projektuje dla nich stoiska targowe, ma więc w tej kwestii zarówno bogate doświadczenie, jak i wyrobione poglądy na kwestie związane z samymi targami jak i projektowaniem ekspozycji. Dla mnie szczególnie cenne są spostrzeżenia dotyczące kwestii bezrefleksyjnego zużywania, przez wystawiające się na targach firmy, ogromnych ilości najróżniejszych materiałów, które po zakończeniu imprez trafiają na wysypiska jako odpady zmieszane. Częściowym rozwiązaniem tej kwestii jest użycie do ekspozycji systemów wystawienniczych. Jest ono powszechne od lat, szczególnie w przypadku mniej zamożnych klientów imprez targowych.

1) Katarzyna Kobro „Rzeźba i bryła” Europa, nr 2, 1929 s. 60

Zanim autor przystąpił do omówienia własnego rozwiązania systemu wystawienniczego przyjrzał się jeszcze kilku wybranym przykładom ekspozycji designu, zarówno tym stałym jak i czasowym. Szczególną uwagę zwrócił na te rozwiązania, które same w sobie stanowią dobry przykład kreatywnego projektowania. Tak jak to stało się w przypadku ekspozycji przygotowanej przez braci Bouroullec, gdzie obiekty zostały zaprezentowane na podwieszanych platformach.

Swój autorski system wystawienniczy doktorant zadedykował bardzo konkretnemu odbiorcy. Jest to jego macierzysty Wydział Architektury i Wzornictwa i jego potrzeby wystawiennicze, które obejmują zarówno potrzebę prezentowania prac pedagogów i studentów na targach i wystawach jak i przygotowywanie niewielkich ekspozycji na terenie uczelni. Pan Bartłomiej Pawlak do projektowania podszedł zgodnie ze sztuką. Przeanalizował potrzeby wydziału w tym zakresie, a także dostępne na wydziale możliwości wykonawcze. Wyniki tej analizy stanowiły podstawę do sformułowania założeń projektowych. Jednym z nich było wykonanie jak największej ilości elementów na samej uczelni. W swoich poszukiwaniach autor rozważał początkowo zaprojektowanie systemu opartego na profilach. Po rozważeniu wszystkich za i przeciw zdecydował się jednak na rozwiązanie, w którym głównym elementem nośnym są płyty spajane elementami systemu. Trochę szkoda, że te wcześniejsze podejścia do projektu nie znalazły się w dokumentacji.

Pomimo, że jako jedno z podstawowych założeń zostało przyjęte wykonywanie większości elementów na samej uczelni, autor zdecydował się na zlecenie wycięcia stalowych elementów firmie zewnętrznej. Myślę, że to całkowicie słuszna decyzja. Obecnie na rynku jest mnóstwo firm tnących stal laserem lub wodą i oferujących usługi gięcia blachy na prasach krawędziowych.

W rezultacie został zaprojektowany cały zestaw elementów blaszanych, za pomocą których można budować układy ekspozycyjne o najróżniejszych konfiguracjach. Jako płyty stanowiące podstawowy budulec systemu można wykorzystać najróżniejsze materiały drewnopochodne czy z tworzyw sztucznych. Myślę, że autor słusznie założył, że na uczelni zawsze znajdą się płyty z różnych materiałów używane uprzednio do innych celów, jak i racją jest to, że zakupione do systemu nowe materiały będzie można zawsze wykorzystać do budowy kolejnych ekspozycji lub modeli i makiet.

W przedstawionej do recenzji dokumentacji bardzo niewiele jest zdjęć przedstawiających gotowe fragmenty systemu. Głównie są to mniej lub bardziej robocze wizualizacje. Doktorant obiecał, że złożone z wykonanych z docelowego materiału, elementy systemu zaprezentuje w trakcie obrony. Jestem bardzo ciekaw finalnego efektu, a także (może nawet bardziej) wniosków jakie autor będzie miał po złożeniu wszystkiego w całość i wstępnym przetestowaniu. Z reguły okazuje się, że problemy pojawiają się wcale nie tam gdzie ich mogliśmy się spodziewać. Doktorant jednak doskonale to rozumie. Dlatego też zakłada, że cały system zostanie udostępniony na zasadzie copyleft. Każdy będzie mógł zarówno skorzystać z projektu, jak i wnieść własne poprawki i udoskonalenia. Moja intuicja podpowiada mi, że może można by było użyć do wykonania stalowych elementów

nieduższego materiału. Mój niepokój budzi też założenie możliwości spotkania się przewodów elektrycznych bezpośrednio z krawędzią blachy.

Dla dopełnienia całej idei brakuje też moim zdaniem koncepcji na sposób przechowywania elementów systemu. Zdajemy sobie przecież sprawę, że w formie rozłożonej na fragmenty zestaw będzie najprawdopodobniej spędzał więcej czasu niż w złożonej.

Ostatecznie Panu Bartłomiejowi Pawlakowi udało się zaprojektować spójny system wystawienniczy spełniający poczynione założenia. Daje on możliwość elastycznego kształtowania przestrzeni w różnych konfiguracjach. Zależnie od sposobu wykończenia łączników i rodzaju użytych płyt może on posiadać bardzo różny charakter wizualny. Oczywiście nie jest to system, który nadawałby się do wybudowania ekspozycji od której wymagałoby się elegancji i wyrafinowania, ale przecież nie taki był cel.

Ostateczne potwierdzenie słuszności poczynionych założeń i ewentualne uwidocznienie braków może nastąpić dopiero po wybudowaniu i przetestowaniu prototypu.

Jak sam doktorant pisze w podsumowaniu praca nad tym projektem była to dla niego pouczającym doświadczeniem. Samodzielne zmierzanie się ze wszystkimi problemami, łącznie z zapanowaniem nad cechami konstrukcyjnymi nowego produktu i kwestiami technologicznymi jest nie do przecenienia w praktyce projektanta. Z własnego doświadczenia wiem, że takie podejście bardzo wiele potrafi nauczyć, a także daje satysfakcję z ogarnięcia całego spektrum problemów.

KONKLUZJA

Po zapoznaniu się z materiałem zawartym w przedstawionym do zrecenzowania przewodzie doktorskim, mogę z przekonaniem stwierdzić, że przygotowana praca doktorska pt. „Ekspozycja Produktu – Produkt do Ekspozycji”. jest oryginalnym, autorskim opracowaniem i spełnia wymogi art. 13 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Pan mgr Bartłomiej Pawlak swoim dorobkiem projektowym oraz profesjonalnie przygotowaną pracą doktorską udowodnił niezbitnie swoje kompetencje. Uważam, że w pełni zasługuje na nadanie mu stopnia doktora sztuk plastycznych. Składam zatem wniosek do Uczelnianej Rady DS Nauki i Jakości Kształcenia Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu o przyjęcie pracy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Piotr Jędrzejewski

